

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi Algıları ile Öğrenci Liderliği Arasındaki İlişki

The Relationship Between High School Students' Perceptions on the Quality of School Life and Student Leadership

Zerrin ÖNEN

Mahire ASLAN

Manuscript information:

Received: May 24, 2021

Revised: October 28, 2021

Accepted: October 28, 2021

Öz

Liderlik 21.yüzyılda bireylere kazandırılması gereken temel becerilerden bir tanesidir. Geleceğimizin teminatı olan gençlerimize özellikle de lise öğrencilerimize bu becerinin kazandırılması, bu doğrultuda yetiştirilmeleri önem arz etmektedir. Gençlerimizin öğrenimlerinin önemli bir parçası olan lise yaşamının ve lise yaşam kalitesinin olumlu olması da gençlerimizin yetiştirilmesinde dikkate alınması gereken bir başka boyuttur. Bu araştırmada da lise öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algıları ile öğrenci liderliği arasındaki ilişkinin saptanması amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın evrenini Kahramanmaraş ilinin Pazarcık ilçesindeki 7 lisedeki 3621 ortaöğretim öğrencisi; örneklemi ise uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 377 lise öğrencisi (195 kız, 182 erkek) oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri “Öğrenci Liderliği Ölçeği” ve “Lise Yaşam Kalitesi Ölçeği” ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde Mann-Whitney U, Kruskal Wallis ve Spearman Sıra Farklar korelasyonu yapılmıştır. Araştırma bulguları kızların erkeklere göre daha fazla liderlik davranışı sergilediklerini, sınıf düzeyi yükseldikçe okul yaşam kalitesi algısının olumsuz yönde bir seyir izlediğini, sosyal-kültürel etkinliklerde ve liderlik görevlerinde bulunan öğrencilerin, bu tür etkinliklerde görev almayan öğrencilere göre okul yaşam kalitesi algılarının daha olumlu olduğunu, okul yaşam kalitesi ile öğrenci liderliği arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulunduğunu göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Ortaöğretim öğrencileri, Liderlik, Öğrenci Liderliği, Okul Yaşam Kalitesi.

Cite as:

Onen, Z.& Aslan, M.(2021). Ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algıları ile öğrenci liderliği arasındaki ilişki [*The Relationship Between High School Students' Perceptions on the Quality of School Life and Student Leadership*]. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 6 (2), 180 – 206.

Yazarlar

Zerrin ÖNEN

Inönü Üniversitesi, Türkiye,
zonen83@hotmail.com

Mahire ASLAN

Dr. Öğrt. Üyesi,
Eğitim Fakültesi, İnönü
Üniversitesi, Türkiye
mahire.aslan@inonu.edu.tr

Abstract

It is a reality that the process of leadership has a dimension at education and school level in addition to its individual, social and political side. Student leadership that can be evaluated under the title of school dimension can bring some leadership skills into the forefront. It can help students develop or gain some new skills such as having self-confidence, taking responsibility or being active. Students who are active, self-confident, responsible and have strong motivation also improve their perceptions on the quality of school life as well as leadership. It has been stated that school commitment of the students who have positive perceptions on the school life quality is relatively stronger (Ayık & Akdemir, 2015; Gedik & Cömert, 2018) and have a tendency to quit some kind of behaviours such as fighting or skipping the school (Ayık & Akdemir, 2015; Aykıt & Öztürk, 2017; Önder & Sarı, 2012). It is known that in the process of leadership, the environmental conditions and possibilities are very important besides the leader and followers. Adjusting the environmental conditions and structure and functioning of the school to support the student leadership may affect the students' perceptions on the quality of school life in a positive way. Students' perceptions on the quality of school life may change positively by some actions such as asking for their opinions, providing a safe and peaceful environment and giving importance to their identity and personality. It can be said that students who have positive perceptions on the quality of school life can participate in the activities requiring leadership more voluntarily.

The aim of this study is to determine the relationship between high school students' perceptions on the quality of school life and student leadership. Within the scope of the study, answers for the following questions are sought:

1. How is the perception of high school students' on the quality of school life and student leadership?
2. Do the high school students' perceptions on the quality of school life and student leadership differ in terms of their
 - a. gender
 - b. level of class
 - c. participating in the social and cultural activities
 - d. participating in the activities requiring leadership at school?
3. What is the level of relationship between high school students' perception on the quality of school life and student leadership?

The population of the study that was conducted at correlational survey method consisted of 3621 students from seven high schools in district of Pazarcık, Kahramanmaraş. The sample that was chosen by convenience sampling constituted by 377 high school students (195 girls and 182 boys). Quality of school life scale and student leadership scale were used as data collection tools. In the analysis of data, in addition to Mann-Whitney U, Kruskal Wallis tests and Spearman's rho rank order correlation test were administered.

The finding that the girls scored higher than the boys in leadership has supported many studies conducted through this frame in the literature (Arslan and Durmuş, 2013; Çelik and Sünbül, 2008, citing: Büyükoğlu and Polat, 2017; Demirçelik, Karacabey and Cenan, 2017; Lizzio, Dempster and Neumann, 2011). One another result about gender variable is that boys scored higher than the girls only in “technology and innovation” dimension of student leadership. This can be explained by the boys’ higher interest towards technology than the girls.

Along the lines of the results of the study conducted by Tunç and Beşaltı in 2014, a significant difference has been determined in teachers dimension of the quality of school life scale in this study as well. When this finding was analysed in detail it was seen that this difference was in boys’ favour. The result that as grade level increases, perceptions of quality of school life follow a negative way accordingly is parallel with some other studies’ results (Arıkan, 2015; Arıkan and Sarı, 2016; Epstein and Mcpartland, 1976; Gedik and Cömert, 2018; Sarı, 2012a; Selvitopu, 2018; Tunç and Beşaltı, 2014). It has also demonstrated that students who had a leadership duty and took part in social-cultural activities actively have a more positive perception on the quality of school life and a tendency to leadership than the ones who did not took part in such activities. And lastly, a significant and positive correlation at the intermediate level between quality of school life and student leadership has been found.

Results have shown that girls scored higher than the boys in leadership and as grade level increases, perceptions of quality of school life follow a negative way accordingly. It has also demonstrated that students who had a leadership duty and took part in social-cultural activities actively have a more positive perception on the quality of school life and a tendency to leadership than the ones who did not took part in such activities. And lastly, a significant and positive correlation at the intermediate level between quality of school life and student leadership has been another finding of the study.

Keywords: High School Students, Leadership, Student Leadership, Quality of School Life.

GİRİŞ

Liderlik sürecinin bireysel, toplumsal ve siyasal olduğu kadar, eğitim ve okul boyutunun da olduğu bilinen bir gerçektir. Kimi öğrenciler için dile getirilen “bu öğrencide liderlik özellikleri var” veya “bu öğrenci geleceğin lideri olabilir” ve benzeri gibi söylemler, bu gerçekliğin bir izdüşümü olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla günümüzde liderliğin, öğrencilik rolüne çok da uzak bir kavram olmadığı görülmektedir.

Okul etkinliklerinde aktif rol almak, sosyal ve kültürel faaliyetlere gönüllü olarak katılmak, olabilecek adaletsizliklere sessiz kalmamak gibi özellikler, liderlik becerileri geliştirebilmeleri

açısından öğrenciler için oldukça önemlidir. Okullar öğrencilerde bedensel, sosyal ve zihinsel gelişim sağlamanın yanında, onların liderlik becerileri kazanmalarına da katkıda bulunması gereken örgütlerdir (Zanella, 1979). Ayrıca okulların, öğrencilerin kendilerini rahat, güvende ve huzurlu hissetmelerini sağlayacak bir ortama sahip olması, böyle bir ortamın yaratacağı örgütsel iklim içerisinde (Karakütük, Özdoğan Özbal ve Sağlam, 2017) onların daha olumlu bir okul yaşam kalitesi (OYK) algısı geliştirebilmelerine de katkıda bulunabilir. Çünkü öğrencinin içinde bulunduğu ortama ilişkin algısı onun duygu ve düşüncelerine, sonra da davranışlarına yön verebilmektedir.

Liderlik ve okul yaşam kalitesi olgularının ortaöğretim öğrencileri bağlamında ele alındığı bu çalışmada, alanyazına dayalı olarak anılan kavramlar irdelenmekte; konuya ilişkin öğrenci algılarının istatistiksel analizi sonucunda ulaşılan bulgular tartışılmaktadır.

Okul Yaşam Kalitesi

Sürekli bir değişim ve gelişimin yaşandığı günümüzde bu devinim, toplumların ekonomik ve siyasal sistemleri kadar, sosyal ve kültürel örüntülerini de etkileyebilmektedir. Kuşkusuz, toplumun üyesi olan bireylerin bu değişim ve dönüşüm süreci içerisine ilgi, istek, beklenti ve algıları da belli yönlerde evrilebilmektedir. Toplumsal yapının biçimlendirdiği bu özellikler, bireylerin yaşama ilişkin algılarını ve dolayısıyla yaşam kalitelerini belirleyebilmektedir.

Bireyin mutluluk algısı, beklentilerinin karşılanma derecesi, yaşam doyumu ve genel iyilik hali olarak tanımlanabilecek (Durmaz, 2008; Kösterelioğlu ve Kösterelioğlu, 2015) “yaşam kalitesi”, aslında yeni bir kavram olmayıp birçok araştırmada konu edinilmiştir (Boylu ve Paçacıoğlu, 2016; Erden ve Erdem, 2013; Sarı, 2006). Bu araştırmalarda yaşam kalitesi algısının, bireyin iç dünyasında şekil alan öznel bir kavram olduğu görülmektedir. Ancak bireysel yaşantıların, sahip olunan sosyo-ekonomik düzeyin ve kurulan sosyal ilişkilerin bu kavramı doğrudan etkilediğini de gözden uzak tutmamak gerekmektedir.

Bireyin içinde yer aldığı aile ve iş ortamı kadar, eğitimini sürdürdüğü okul ortamı da onun yaşam alanıdır ve yaşam kalitesini etkilemektedir. Öğrencilerin zamanının çoğunu geçirdiği, gelecek yıllardaki yaşamının temelini oluşturan yapılar olan okullar; onları hem akademik hem de sosyal ve psikolojik açıdan hayata hazırlayan örgütlerdir. Bu denli önemli bir misyonu olan okulların öğrencilerin gözünde olumlu bir imaja sahip olması, bu misyonun daha başarılı bir şekilde gerçekleşmesi bakımından önem taşımaktadır (Sarı, Ötünç ve Erceylan, 2007). Bu nedenle öğrencilerin OYK algılarının dikkate alınması, okulun bireysel ve toplumsal doğurguları açısından oldukça önemlidir.

Okul yaşam kalitesi, yaşam kalitesi kavramından çok farklı olmayıp, öğrencilerin okulda kendilerini güvende hissetmeleri, sevildiği ve kabul edildiği duygusunun oluşmasıdır (Sarı ve Cenkseven, 2008). Bir başka ifade ile OYK, öğrencilerin okul yaşamına karışmaları ve bu ortamla bütünleşmelerinden kaynaklanan genel bir iyilik halidir (Karatzias vd., 2001). Okul yaşam kalitesine ilişkin diğer tanımlamalar ise şöyledir: Öğrencilerin okulda kişisel ve deneyimsel iyi olma hali ve okuldaki günlük yaşama dair memnuniyet düzeyi (Mok ve Flynn, 2002); öğrencilerin okul yaşamına ve kültürüne karışmalarından kaynaklanan eğitimsel deneyimler ve okulla ilgili faktörler tarafından şekillenen genel iyi olma (Karatzias, Power ve Swanson, 2001); öğrencilerin

akademik başarılarını ve motivasyonlarını etkileyen faktörlerden oluşan ve okuldaki öğrencilerin her açıdan mutlu olabilecekleri ortam (Argon ve Kösterelioğlu, 2009); okul çevresi ve okul yaşamı arasındaki ilişkiden doğan genel bir iyilik hali (Ereş ve Bilasa, 2017).

Öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarını etkileyen değişkenler kadar, OYK kavramının da kendi içerisinde alt boyutları bulunmaktadır. Bu alt boyutlar Epstein ve McPartland'a göre (1976) okuldan memnuniyet, öğrencilerin sınıf içindeki etkinlikleri ve öğretmenlerine ilişkin algıları iken Sarı'ya göre (2012b) statü, okul yönetimi ve öğrencinin okula, öğretmenlere ve öğrencilere yönelik duyguları; Karatzias ve arkadaşlarına göre de (2001) öğretim programı, okula devam etme, öğretim yöntem ve teknikleri, öğrenme, kişisel ihtiyaçlar, değerlendirme, okulun değerler sistemi, bireylerin sahip olduğu değerler, destek, kariyer, ilişkiler, öznel ve nesnel çevresel faktörler olarak sıralanmıştır.

Okul yaşam kalitesi ile ilgili olarak yapılan açıklama ve tanımlamalar incelendiğinde bu kavramın tek bir tanımının olmadığı; OYK'nin genel çerçevesini öğrencinin okulda kendini mutlu, güvende, huzurlu ve değerli hissedip hissetmemesi ve bir örgüt olarak okuluna karşı duygularının oluşturduğu görülmektedir.

Eğitimin çok yönlü bir kurum (toplumsal, ekonomik, sosyal, siyasal), okulun ise çok boyutlu bir örgüt (amaç, yapı, süreç, iklim) olduğu dikkate alındığında (Bursalıoğlu, 2019), öğrencinin okul yaşam kalitesi algısını etkileyen birçok değişkenin bulunduğu anlaşılmaktadır. Yapılan araştırmalar öğrencilerin OYK algısını okulların sosyo-ekonomik düzeyi (Sarı, 2012a; Sarı, Ötünç ve Erceylan, 2007), öğrencinin kendisi ile ilgili olumlu ya da olumsuz düşünceleri (Sarı, 2006; Sarı ve Cenkseven, 2008; Karatzias vd., 2001), iletişim biçimleri (Önder ve Sarı, 2012), kararlara katılma durumu ve geleceğe ilişkin endişesi (Argon ve Kösterelioğlu, 2009), olumlu duygular besleme (Karatzias vd., 2001), öğrencilerin öğretmenleri ve okul yöneticileri ile geliştirdikleri ilişkileri (Ayık ve Ataş-Akdemir, 2015; Aykıt ve Öztürk, 2017; Sarı, 2006), öğrencinin sosyo-ekonomik düzeyi, okulda olumlu bir iklimin varlığı ve okul yöneticilerinin yönetim becerileri (Ereş ve Bilasa, 2017), olumlu bir sınıf atmosferi (Mok ve Flynn, 2002) ve öğrencilerin birbirleri ile ilgili düşünceleri (Kösterelioğlu ve Kösterelioğlu, 2015) gibi faktörlerin etkilediğini ortaya koymaktadır.

Araştırmalar, OYK algısı olumlu olan öğrencilerin kendini okulda değerli hissettiğine, öğretmen ve okul yöneticileri ile iyi ilişkiler geliştirdiğine, hem akademik yönden daha başarılı ve hem de okula bağlılık düzeylerinin daha yüksek olduğuna vurgu yapmaktadır (Ayık ve Akdemir, 2015; Gedik ve Cömert, 2018). Buna karşılık OYK algısı olumsuz öğrenciler ise okula yabancılaşma, okuldan kaçma veya kavga etme gibi istenmedik davranışlar gösterme eğilimindedirler (Ayık ve Akdemir, 2015; Aykıt ve Öztürk, 2017; Önder ve Sarı, 2012).

Öğrenci Liderliği

Tarihsel süreç içerisinde özellikler yaklaşımından davranışsal ve durumsallık yaklaşımlarına doğru evrilen liderlik olgusunun günümüzde de tartışılmaya devam ettiği (Önen ve Kanayran, 2015); hatta tam olarak üzerinde anlaşmaya varılmış bir tanımlamanın yapılamadığı görülmektedir. Liderliği tanımlama çabalarının ortak noktası, belli amaçlara ulaşmak için insanları

etkileme ve yönlendirme süreci olarak ele alınmasıdır (Bass ve Bass, 2008; Burchard, 2009; Haber-Curran ve Tillapaugh, 2017; Hilliard, 2010; Northouse, 2016).

Liderlik alanyazını incelendiğinde merkezinde insan faktörünün yer aldığı açıkça görülmektedir. İnsan faktörünün belki de en yoğun olduğu örgütlerden biri olan eğitim örgütlerinde liderlik olgusunun öne çıkması pek şaşırtıcı değildir. Okullarda yapılan liderlik çalışmalarının öznesini daha çok yöneticiler ve öğretmenler oluştururken (Aslan ve Ağiroğlu Bakır, 2014; Banoğlu, 2011; Çınar ve Bozgeyik, 2015; Hallinger, 1992; Wildy ve Dimmock, 1993; Yılmaz ve Kurşun, 2015), günümüzde buna artık öğrenci liderliği de eklenmiş bulunmaktadır (Arslan ve Durmuş, 2013; Cansoy ve Turan, 2016; Coffey ve Lavery, 2017; Hilliard, 2010; Kambuga ve Omollo, 2017; Kois vd., 2016; Lizzio, Dempster ve Neumann, 2011; Manzano, Poon ve Na, 2017; Marcketti, Arendt ve Shelley, 2011; Schneider vd., 1999; Seemiller, 2016).

Öğrencilere liderlik özelliklerinin kazandırılması oldukça önemli görülmektedir. Öğrenci liderliği öğrenilebilir bir beceri olduğundan (Hilliard, 2010; Jenkins, 2013; Mozghan vd., 2011; Parlar, Türkoğlu ve Cansoy, 2017) öğrencilere bu beceriyi kazandırmak mümkün görülmektedir. Alanyazında öğrencilere liderlik becerileri kazandırmaya yönelik çeşitli program ve uygulamaların yer aldığı vurgulanmaktadır (Arslan ve Durmuş, 2013; Al-Jammal, 2015; Jenkins, 2013; McClellan, 2013; McGregor, 2007; Zanella, 1979).

Liderliğe davranışsal yaklaşım açısından bakan ve “lider doğulmaz, lider olunur” bakış açısını benimseyen Seemiller (2016), öğrencilerin deneyimleme ya da eğitim alma, geri bildirim gibi kasıtlı ve planlı bir program sonucunda liderlik yeterlikleri kazanabileceklerini ileri sürmektedir. Konuyu aynı bakış açısı ile ele alan Al-Jammal’a (2015) göre de çocuklara küçük yaşlarda liderlik becerileri kazandırılabilir. Schneider ve arkadaşlarının 1999 yılında yaptıkları “lise öğrencilerinin liderliğini anlama” başlıklı çalışmada, hem akademik başarı ve hem de akademik olmayan diğer bireysel farkların ileriki yaşlarda liderlik davranışlarının yordayıcısı olduğu vurgulanmaktadır. Zanella (1979) tarafından yapılan çalışmada ise okulların, öğrencilerin liderlik becerilerini geliştirmeye katkıda bulunması gerektiği; bunu yaparken de anne babalara, öğretmenlere, yöneticilere ve öğrencilere birtakım görevler düştüğünü kaydedilmiştir.

Liderlik yalnızca öğrencilere kazandırılması gereken bir olgu olarak değerlendirilmemelidir. Öğrenciye sunduğu/sunacağı katkı bağlamında da değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü her çocuk/öğrenci gelecekteki potansiyel bir liderdir. Geleceğin liderlerini yetiştirmek ise her anne babanın bildiği rutin kuralları ve prosedürleri uygulamaktan ibaret bir iş değildir. Çok daha karmaşık olan ve iletişim, takım çalışması, planlama, karar verme, parayı yönetebilme ve problem çözme gibi becerilerin çocuğa küçük yaşta yavaş yavaş öğretildiği bir süreçtir (Swan, 2014).

Öğrenci liderliği, gençlere aktif vatandaşlar olarak hak ve sorumluluklarını anlama, karar verme sürecine katılma ve düşüncelerini ifade etme noktasında onları destekleyen ve fırsatlar sunan eğitim ilke ve uygulamalarıdır (Kambuga ve Omollo, 2017:1). Bu ilke ve uygulamalar, öğrencinin yalnızca içinde bulunduğu durumu olumlu yönde etkilemekle kalmaz, aynı zamanda onun geleceğine de olumlu yönde katkı sunarak (Büyükoğlu ve Polat, 2017) problemlerin üstesinden gelme becerisi kazandırır (Arslan ve Durmuş, 2013). Ayrıca liderlik ve liderlik eğitimi, öğrencinin mesleki yaşamında da başarılı olmasına katkıda bulunabilir (Kois vd., 2016). Üniversitede liderlik etkinliklerine aktif bir şekilde katılan öğrencilerin olgunlaşma, esneklik, hedef odaklı olma gibi birtakım özellikleri sergiledikleri bulgulanmıştır (Hilliard, 2010).

Özellikle 1960 ve 1970’lerde gerçekleşen öğrenci eylem ve etkinlikleri sonucunda öğrencilerin seslerini toplumsal düzlemde daha fazla duyurmaları; öğrenme, değerlendirme, program gibi okul ile ilgili karar alma süreçlerine katılımlarını sağlamış; bu konuda yapılan bilimsel araştırmaların da katkısı ile öğrenci liderliğine olan ilgi giderek artmıştır (Dempster ve Lizzio, 2007). Cansoy ve Turan ‘a (2016) göre, öğrenci liderliği bağlamında değerlendirilen gençlik liderliği; takım çalışması, sorumluluk ve bir ideal sahibi olma gibi özellikler etrafında şekillenen ayrı bir çalışma alanıdır. Arslan ve Durmuş (2013) ise zekâ, kişilik sağlamlığı, önsezi gibi özelliklerin liderlikte önemli olduğunu, yüz yüze iletişimin yoluyla öğrencilere problem çözme ve doğru seçimler yapabilme gibi özelliklerin kazandırılabilceğini belirtmişlerdir.

Liderlik sürecinde lider ve izleyenler kadar, çevresel durum ve koşulların da ne denli önemli olduğu bilinmektedir. Okulun yapı ve işleyişi ile çevresel koşullarını öğrenci liderliğini kolaylaştıracak biçimde uyarlamak; bir yandan öğrencileri daha çağdaş ve demokratik bir yaşama hazırlarken öte yandan da okul yaşam kalitesinin artırılmasına katkıda bulunabilir. Okul örgütlerinde yapılabilecek böylesi dönüşümler, anılan dışsallıkların yanında öğrencilerin özgüven duygusunu geliştirerek onların liderlik özelliklerini de ön plana çıkarabilir. Tüm bu düzenlemelerin hayata geçirilmesi, eğitimin siyasal işlevlerinden biri olan “*geleceğin lider ve yöneticilerinin yetiştirilmesini*” de olanaklı kılacaktır.

Yukarıda belirtilen bireysel ve toplumsal kazanımların sağlanabilmesi açısından öğrenci liderliği konusunun okul yaşam kalitesi ile ilişkili olarak ortaöğretim kademesi düzeyinde incelenmesi önemli görülmektedir. Ayrıca, konuyu bu bağlam içerisinde ele alan bir çalışmanın bulunmaması da bu araştırmaya olan gereksinimin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algıları ile öğrenci liderliği arasındaki ilişkinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ve öğrenci liderliğine ilişkin algıları ne düzeydedir?
2. Ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ve öğrenci liderliğine ilişkin algıları onların,
 - a. Cinsiyet
 - b. Sınıf düzeyi
 - c. Sosyal-kültürel etkinliklerde görev alma
 - d. Okulda liderlik görevlerinde bulunmadeğişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ile öğrenci liderliği algıları arasındaki ilişki düzeyi nedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algıları ile öğrenci liderliği arasındaki ilişkinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırmada ilişki tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel

araştırmalar, iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kahramanmaraş ilinin Pazarcık ilçesinde bulunan resmi ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. 3 Anadolu lisesindeki 1987, 1 mesleki ve teknik lisedeki 792, 1 Anadolu İmam Hatip lisesindeki 368, 1 fen lisesindeki 328, 1 sağlık meslek lisesindeki 146 ve toplamda 7 lisedeki 3621 ortaöğretim öğrencisi araştırmanın evreni içerisinde yer almaktadır.

Çalışmada kolay örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay örnekleme araştırmacının kolayca ulaşabileceği bir örneklemden veri toplanması olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014). Bu yöntem ile evrenin %10.4' ünü oluşturan toplam 377 ortaöğretim öğrencisi araştırmaya dahil edilmiştir.

Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	195	51,7
	Erkek	182	48,3
	Toplam	377	100,0
Sınıf Düzeyi	9. sınıf	86	22,8
	10. sınıf	94	24,9
	11. sınıf	93	24,7
	12. sınıf	104	27,6
	Toplam	377	100,0
Sosyal-kültürel etkinliklerde görev alma	Evet	163	43,2
	Hayır	214	56,8
	Toplam	377	100,0
Okulda liderlik görevlerinde bulunma	Evet	114	30,2
	Hayır	263	69,8
	Toplam	377	100,0

Veri Toplama Araçları

Ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algıları ile öğrenci liderliği arasındaki ilişkinin saptanması amacıyla yapılan bu araştırmada aşağıda ayrıntıları yer alan ölçekler kullanılmıştır:

Lise Yaşam Kalitesi Ölçeği: Sarı, Ötünç ve Erceylan tarafından 2007’de geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği 2011 yılında Sarı tarafından yeniden sınanarak son şeklini almıştır. Gerekli istatistiksel analizler, Adana ili merkez ilçelerinde farklı sosyo-ekonomik düzeydeki liselerde öğrenim gören 500 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Açımlayıcı (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılan ölçeğin öğretmenler, okula yönelik olumlu duygular, statü, okul yöneticileri, okula yönelik olumsuz duygular, öğrenciler ve sosyal etkinlikler olmak üzere toplam yedi boyut ve 35 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Bu boyutlardan alınacak en düşük puan 4.00, en yüksek puan ise 30.00’dir. Lise yaşam kalitesi ölçeğinin (LİSEYKÖ) yedi boyutuna ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .86, .85, .78, .81, .82, .70 ve .68 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmadaki Cronbach Alpha katsayısı ise .80’dir.

LİSEYKÖ’nin “Öğretmenler” boyutunda yer alan maddeler, öğretmenlerin öğrencilerle olan iletişimlerinin niteliği ve mesleki anlamda kendilerini geliştirme düzeylerini; “Okula yönelik olumlu duygular” boyutunda yer alan maddeler, öğrencilerin okula yönelik olumlu duygularını; “Statü” boyutunda yer alan maddeler, okulda öğrencilerin birer birey olarak kendilerini ne düzeyde önemli ve değerli hissettiklerini; “Okul yöneticileri” boyutunda yer alan maddeler, okuldaki yöneticilerin öğrencilerle olan iletişim biçimlerini, katılımcılığa verdikleri önemi ve öğrencilerin sorunlarına yönelik duyarlılık düzeylerini; “Okula yönelik olumsuz duygular” boyutunda yer alan maddeler, okulu sevmeme, okulda kendini mutsuz hissetme gibi olumsuz duygularını; “Öğrenciler” boyutunda yer alan maddeler, öğrencilerin okulda birbirleriyle olan iletişimlerinin niteliğini ve “Sosyal etkinlikler” boyutunda yer alan maddeler ise okulun sosyal etkinliklere yaklaşım tarzını içermektedir.

21’i olumlu 14’ü olumsuz ifade olan ve 35 maddeden oluşan lise yaşam kalitesi ölçeğindeki olumsuz ifadeler ters çevrilerek puanlanmıştır. LİSEYKÖ’nün alt ölçeklerinden alınan yüksek puanlar, ilgili boyut açısından okul yaşam kalitesinin yüksekliğine işaret etmektedir.

Öğrenci Liderliği Ölçeği: Uslu ve Aslan (2020) tarafından geliştirilen ölçek, Türkiye’nin tüm bölgelerinde yer alan 20 farklı üniversitede öğrenim gören 524 lisans öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan AFA ve DFA işlemleri sonucunda Öğrenci liderliği ölçeğinin “iletişim”, “girişimcilik”, “yönlendiricilik”, “toplumsal etkinlik”, “karar verme”, “teknoloji ve yenilik” adı verilen toplam 6 boyut ve 30 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Söz konusu boyutlardan alınacak en düşük puan 4.00 ve en yüksek puan ise 35.00’dir. Öğrenci liderliği ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı .88’dir. Bu araştırmadaki Cronbach Alpha katsayısı ise .89’dir.

Öğrenci Liderliği Ölçeğinin her bir boyutunda yer alan madde içeriği, gerek anlam ve gerekse uygulama açısından ortaöğretim öğrencilerini kapsayıcı niteliktedir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin normallığının tespitinde merkezi eğilim ölçüleri, Kolmogorov-Smirnov değeri, çarpıklık ve basıklık katsayıları ile dağılım

grafiklerine bakılmıştır. Normal dağılımın sağlandığı veri setinde merkezi eğilim ölçülerinin birbirine yakın olması beklenirken mevcut araştırmada tepedeğerin ortalama ve ortancadan farklılaştığı görülmüştür. Bunun yanı sıra gözlem sayısının 30'un üzerinde olduğu durumlarda yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda p değerinin 0.05'den büyük olması; buna ek olarak çarpıklık ve basıklık katsayısının -1,96 ile + 1,96 arasında olması beklenirken (Can, 2017) mevcut araştırmada bu değerlerin belirtilen aralıkta olmaması ve p değerinin 0.05'den küçük olması verilerin normal dağılımı sağlamadığını göstermektedir. Buna ek olarak verilerin normal dağılım sergileyip sergilemediği konusunda araştırmacılara fikir veren dağılım grafiğine (histogram), normal Q – Q grafiğine, eğiliminden arındırılmış Q – Q grafiğine ve kutu çizgi grafiğine de bakılmıştır. Bu grafikler de verilerin normal dağılım göstermediği sonucunu desteklemiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistiğin yanı sıra veri setinin normal dağılım göstermediği ikili karşılaştırmalar için Mann-Whitney U; çoklu karşılaştırmalar için Kruskal Wallis ve iki değişken arasındaki ilişkiyi saptamak için ise veri setinin normal dağılım göstermediği durumlarda uygulanan Spearman Sıra Farkları korelasyon analizi yapılmıştır (Can, 2017; Pallant, 2017).

BULGULAR

Bu bölümde, yanıtı aranan soruların sıralanışına uygun olarak elde edilen verilerin çözümlenmesiyle ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olarak ifade edilen “ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ve öğrenci liderliğine ilişkin algıları hangi düzeydedir?” sorusuna ilişkin verilen yanıtlar doğrultusunda en düşük ve en yüksek puanlar, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi ve Öğrenci Liderliği Ölçeklerinden Alınış Oldukları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Ölçek	Boyut	Ölçekteki madde sayısı	Ölçekten alınan en düşük puan	Ölçekten alınan en yüksek puan	\bar{X}	ss
Öğrenci liderliği	İletişim	7	7.00	35.00	22.54	5.07
	Girişimcilik	7	7.00	35.00	26.24	5.72
	Yönlendiricilik	4	4.00	20.00	14.41	3.39
	Toplumsal etkinlik	4	4.00	20.00	12.06	3.40
	Karar verme	4	4.00	20.00	14.54	3.60
	Teknoloji ve yenilik	4	4.00	20.00	12.51	3.19
OYK	Öğretmenler	6	6.00	30.00	18.90	5.28
	Öğrenciler	6	6.00	30.00	19.60	5.90

Statü	5	5.00	25.00	17.70	4.30
Okul yöneticileri	5	5.00	25.00	15.48	5.50
Okula yönelik olumlu duygular	5	5.00	25.00	15.90	5.03
Okula yönelik olumsuz duygular	4	4.00	20.00	10.80	4.72
Sosyal etkinlikler	4	4.00	20.00	11.25	3.50

Tablo 2 incelendiğinde öğrenci liderliğinin girişimcilik boyutunun en yüksek ($\bar{X}=26.24$), toplumsal etkinlik boyutunun ise en düşük ($\bar{X}=12.06$) ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Bulgulara araştırmanın diğer değişkeni olan okul yaşam kalitesi açısından bakıldığında ise öğrenciler boyutunun en yüksek ($\bar{X}=19.60$), okula yönelik olumsuz duygular boyutunun ise en düşük ($\bar{X}=10.80$) ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Bu tablodan, ortaöğretim öğrencilerin daha çok “Girişimcilik” ve daha az “toplumsal etkinlik” boyutlarında liderlik becerilerine sahip oldukları ve okul yaşam kalitesi algılarının ise “Öğrenciler” boyutunda yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi ve Öğrenci Liderliğine İlişkin Algılarının Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesi: Ortaöğretim öğrencilerinin OYK ve öğrenci liderliğine ilişkin algılarının onların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann-Whitney U testi sonucu Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. *Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi ve Öğrenci Liderliğine İlişkin Algılarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi*

Ölçek	Boyut	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top	U	p
Öğrenci liderliği	İletişim	Kadın	195	194,00	37829,50	16770,500	,356
		Erkek	182	183,65	33423,50		
	Girişimcilik	Kadın	195	213,67	41665,50	12934,500	,000*
		Erkek	182	162,57	29587,50		
	Yönlendiricilik	Kadın	195	203,96	39771,50	14828,500	,006*
		Erkek	182	172,98	31481,50		
	Toplumsal etkinlik	Kadın	195	195,04	38032,50	16567,500	,263
		Erkek	182	182,53	33220,50		
	Karar verme	Kadın	195	200,35	39067,50	15532,500	,035*

		Erkek	182	176,84	32185,50		
	Teknoloji ve yenilik	Kadın	195	173,15	33764,50	14654,500	,003*
		Erkek	182	205,98	37488,50		
OYK	Öğretmenler	Kadın	195	176,35	34388,00	15278,000	,019*
		Erkek	182	202,55	36865,00		
	Öğrenciler	Kadın	195	193,70	37771,50	16828,500	,385
		Erkek	182	183,96	33481,50		
	Statü	Kadın	195	195,85	38191,50	16408,500	,205
		Erkek	182	181,66	33061,50		
	Okul yöneticileri	Kadın	195	197,93	38597,00	16003,000	,099
		Erkek	182	179,43	32656,00		
	Okula yönelik olumlu duygular	Kadın	195	191,47	37337,50	17262,500	,648
		Erkek	182	186,35	33915,50		
	Okula yönelik olumsuz duygular	Kadın	195	188,60	36777,50	17667,500	,941
		Erkek	182	189,43	34475,50		
	Sosyal etkinlikler	Kadın	195	187,18	36501,00	17391,000	,737
		Erkek	182	190,95	34752,00		

p<0,5

Buna göre öğrenci liderliği ölçeğinin girişimcilik (U=12934,500, p<0,5), yönlendiricilik (U=14828,500, p<0,5), karar verme (U=15532,500, p<0,5) ve teknoloji ve yenilik (U=14654,500, p<0,5) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İletişim (U=16770,500, p>0,5) ve toplumsal etkinlik (U=16567,500, p>0,5) alt boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. İstatistiksel olarak anlamlı farklılığın gözlemlendiği boyutların ortalamaları incelendiğinde girişimcilik, yönlendiricilik ve karar verme boyutlarında sırasıyla kız öğrencilerin (Ortanca: 4.00; 3.75; 4.00) erkek öğrencilerden (Ortanca: 3.57; 3.50; 3.75) önemli bir fark olmamakla beraber daha yüksek düzeyde liderlik davranışı sergiledikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan yalnızca teknoloji ve yenilik alt boyutunda erkek öğrencilerin (Ortanca: 3.25) kız öğrencilerden (Ortanca: 3.00) daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmanın bir diğer değişkeni olan OYK algısının öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin saptanması amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucuna göre, yalnızca “öğretmenler” (U= 15278,000, p<0,5) boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenirken diğer boyutlara ilişkin herhangi bir fark gözlenmemiştir. Grupların ortalamaları

incelendiğinde öğretmenler boyutunda erkek öğrencilerin (Ortanca:3.33) kız öğrencilere (Ortanca:3.17) göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu bulgudan hareketle, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre öğretmenlerle iletişimlerinin daha olumlu olduğu ve kız arkadaşlarına göre öğretmenlerin mesleki davranışlarına daha fazla önem verdikleri ileri sürülebilir.

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenci liderliği ile OYK algıları cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde, genel olarak kız öğrencilerin daha fazla liderlik davranışı sergilemeye yatkın oldukları; diğer taraftan erkek öğrencilerin ise öğretmenlerine ilişkin okul yaşam kalitesi algılarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılabılır.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi ve Öğrenci Liderliğine İlişkin Algularının Sınıf Düzeyi Değişkeni Açısından İncelenmesi

Ortaöğretim öğrencilerinin OYK ve öğrenci liderliğine ilişkin algularının öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere (çoklu değişkenlerin yer aldığı ve veri setinin normal dağılım sağlamadığı durumlarda) yapılan Kruskal Wallis testi sonucu Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. *Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi ve Öğrenci Liderliğine İlişkin Algularının Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Analizi*

Ölçek	Boyut	Sınıf düzeyi	N	Sıra ort.	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Öğrenci liderliği	İletişim	9. sınıf	86	173,97	3	8,436	,038*	9<10
		10. sınıf	94	206,36				10>11
		11. sınıf	93	170,20				11<12
		12. sınıf	104	202,55				
	Girişimcilik	9. sınıf	86	159,47	3	13,882	,003*	9<10
		10. sınıf	94	202,64				9<12
		11. sınıf	93	176,36				11<12
		12. sınıf	104	212,39				
	Yönlendiricilik	9. sınıf	86	174,52	3	16,433	,001*	9<10
		10. sınıf	94	219,24				10>11
		11. sınıf	93	160,05				11<12
		12. sınıf	104	199,53				
	Toplumsal etkinlik	9. sınıf	86	173,09	3	8,009	,046*	9<10
		10. sınıf	94	212,83				10>11
		11. sınıf	93	175,27				
		12. sınıf	104	192,89				
	Karar verme	9. sınıf	86	183,76	3	5,322	,150	
		10. sınıf	94	208,29				
		11. sınıf	93	172,61				
		12. sınıf	104	190,55				
Teknoloji ve yenilik	9. sınıf	86	187,80	3	4,473	,215		
	10. sınıf	94	199,56					
	11. sınıf	93	169,81					

	12.sınıf	104	197,61				
Öğretmenler	9. sınıf	86	249,52				9>10
	10.sınıf	94	209,74	3	55,131	,000*	9>11
	11.sınıf	93	167,17				9>12
	12.sınıf	104	139,74				10>11
							10>12
Öğrenciler	9. sınıf	86	176,90				9<12
	10.sınıf	94	163,13	3	14,261	,003*	10<12
	11.sınıf	93	193,12				
	12.sınıf	104	218,71				
Statü	9. sınıf	86	207,62				
	10.sınıf	94	184,47	3	3,309	,346	
	11.sınıf	93	181,69				
	12.sınıf	104	184,24				
Okul yöneticileri	9. sınıf	86	185,40				
	10.sınıf	94	202,47	3	2,625	,453	
	11.sınıf	93	177,30				
	12.sınıf	104	190,26				
Okula yönelik olumlu duygular	9. sınıf	86	212,02				9>11
	10.sınıf	94	205,72	3	11,978	,007*	9>12
	11.sınıf	93	165,24				10>11
	12.sınıf	104	176,10				10>12
Okula yönelik olumsuz duygular	9. sınıf	86	162,70				9<11
	10.sınıf	94	168,66	3	15,934	,001*	9<12
	11.sınıf	93	207,49				10<11
	12.sınıf	104	212,60				10<12
Sosyal etkinlikler	9. sınıf	86	182,19				10<11
	10.sınıf	94	160,17	3	11,681	,009*	10<12
	11.sınıf	93	206,43				
	12.sınıf	104	205,11				

p<0,5

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenci liderliği algılarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığının tespit edilmesi amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Buna göre, bu dört sınıf düzeyi arasında öğrenci liderliği ölçeğinin “iletişim, girişimcilik, yönlendiricilik ve toplumsal etkinlik” alt boyutlarında en az iki sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($p<0,5$) gözlenirken; “karar verme” ve “teknoloji ve yenilik” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,5$). Mann-Whitney U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonucunda bu farkın “iletişim” boyutunda 9-10, 10-11, 11-12; “girişimcilik” boyutunda 9-10, 9-12, 11-12; “yönlendiricilik” boyutunda 9-10, 10-11, 11-12 ve “toplumsal etkinlik” boyutunda ise 9-10 ve 10-11. sınıflar arasında olduğu belirlenmiştir. Buna dayalı olarak 12. sınıf öğrencilerinin 9. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde girişimcilik davranışları sergiledikleri; 10. sınıf öğrencilerinin ise diğer tüm sınıflardaki öğrencilerine kıyasla “yönlendiricilik” boyutunda daha yüksek düzeyde liderlik davranışlarına sahip oldukları dikkati çekmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin OYK algıları arasında “statü” ve “okul yöneticileri” boyutları dışındaki tüm boyutlarda sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark ($p<0,5$) saptanmıştır. Mann-Whitney

U testi ile yapılan karşılaştırmalar sonucunda bu farkın “öğretmenler” boyutunda 9. sınıflar ile diğer sınıflar arasında ve 9. sınıflar lehine olduğu anlaşılmaktadır. Yine bu boyutta 10. sınıflar ile 11 ve 12. sınıflar arasında, 10. sınıf lehine anlamlı farklılık vardır. “Öğrenciler” boyutunda 9-12, 10-12; “okula yönelik olumlu duygular” boyutunda 9-11, 9-12, 10-11, 10-12; “okula yönelik olumsuz duygular” boyutunda 9-11, 9-12, 10-11, 10-12 ve “sosyal etkinlikler” boyutunda ise 10-11 ve 10-12. sınıflar arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Anılan bulgulardan hareketle öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe okula ve okul yaşam kalitesine ilişkin algılarında olumsuz yönde bir yönelim olduğu; 12. sınıf öğrencilerinin birbirleri ile olan iletişimlerinin niteliği hakkında daha olumlu bir algıya sahip oldukları; 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin okulu daha az sevdikleri ve okulda kendilerini mutsuz hissettikleri; öte yandan sosyal etkinliklerle ilgili olarak da 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin 10. sınıf öğrencilerine kıyasla daha yüksek OYK algısına sahip oldukları sonucuna ulaşılabilir. Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenci liderliği ile OYK algıları öğrenim gördükleri sınıf düzeyi bağlamında değerlendirildiğinde, genel olarak iletişim, yönlendiricilik ve toplumsal etkinlik boyutlarında 10. sınıf öğrencilerinin; girişimcilik boyutunda ise 12. sınıf öğrencilerinin öne çıktığı görülmektedir. 9. sınıfların “öğretmen”, 12. sınıfların da “öğrenci” boyutunda daha yüksek bir OYK algısına sahip oldukları; 9. ve 10. sınıfların ise 11. ve 12. sınıf öğrencilerine göre okula karşı daha olumlu duygular besledikleri dikkati çekmektedir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi ve Öğrenci Liderliğine İlişkin Algılarının, Sosyal-kültürel Etkinliklerde Görev Alma Değişkeni Açısından İncelenmesi: Ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ve öğrenci liderliğine ilişkin algılarının sosyal-kültürel etkinliklerde görev alma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Mann-Whitney U testi sonucu Tablo 5’ de verilmiştir. (Bu çalışmada “sosyal-kültürel etkinliklerde yer alma” değişkeni ile tiyatro, sergi, konser, spor müsabakaları, TÜBİTAK bilim fuarları ve kitap fuarları gibi etkinliklere katılma durumu kastedilmektedir ki bu kasıt hem ölçek yönergesinde yer almış ve hem de uygulama sırasında öğrencilere açıklanmıştır.)

Tablo 5. Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi ve Öğrenci Liderliğine İlişkin Algılarının Sosyal-Kültürel Etkinliklerde Görev Alma Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	Boyut	SEGA	N	Sıra Ort.	Sıra Top	U	p
Öğrenci liderliği	İletişim	Evet	163	207,88	33885,00	14363,000	,003*
		Hayır	214	174,62	37368,00		
	Girişimcilik	Evet	163	207,11	33758,50	14489,500	,005*
		Hayır	214	175,21	37494,50		
	Yönlendiricilik	Evet	163	195,55	31874,50	16373,500	,306
		Hayır	214	184,01	39378,50		
	Toplumsal etkinlik	Evet	163	220,51	35942,50	12305,500	,000*

		Hayır	214	165,00	35310,50		
	Karar verme	Evet	163	194,07	31633,50	16614,500	,428
		Hayır	214	185,14	39619,50		
	Teknoloji ve yenilik	Evet	163	205,73	33533,50	14714,500	,009*
		Hayır	214	176,26	37719,50		
OYK	Öğretmenler	Evet	163	176,45	28761,50	15395,500	,051
		Hayır	214	198,56	42491,50		
	Öğrenciler	Evet	163	184,45	30066,00	16700,000	,479
		Hayır	214	192,46	41187,00		
	Statü	Evet	163	193,71	31574,00	16674,000	,463
		Hayır	214	185,42	39679,00		
	Okul yöneticileri	Evet	163	204,16	33278,50	14969,500	,018*
		Hayır	214	177,45	37974,50		
	Okula yönelik olumlu duygular	Evet	163	193,98	31618,00	16630,000	,438
		Hayır	214	185,21	39635,00		
	Okula yönelik olumsuz duygular	Evet	163	186,87	30459,50	17093,500	,740
		Hayır	214	190,62	40793,50		
	Sosyal etkinlikler	Evet	163	194,56	31712,50	16535,500	,385
		Hayır	214	184,77	39540,50		

p<0,5

Tablo 5’de yer alan sonuçlara göre Öğrenci Liderliğinin iletişim (U=14363,000, p<0,5), girişimcilik (U=14489,500, p<0,5), toplumsal etkinlik (U= 12305,500, p<0,5) ve teknoloji ve yenilik (U=14714,500, p<0,5) boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu; yönlendiricilik (U=16373,500, p>0,5) ve karar verme (U=16614,500, p>0,5) boyutlarında ise bir farklılık bulunmadığı (p>0,5) görülmektedir. Bu sonuç, herhangi bir sosyal-kültürel etkinlikte görev alanların, görev almayan arkadaşlarına kıyasla daha yüksek düzeyde öğrenci liderliği becerilerine sahip olduklarını göstermektedir. Ortaya çıkan bu sonucu; sosyal-kültürel etkinliklere katılımın öğrencileri olumlu yönde etkilediği, onlara daha fazla girişim gücü ve özgüven kazandırarak liderlik davranışı gösterme eğilimlerini arttırdığı biçiminde değerlendirebiliriz.

Sosyal-kültürel etkinliklerde görev alıp almama değişkenine göre, ortaöğretim öğrencilerinin OYK algılarının yalnızca okul yöneticileri (U=14969,500, p<0,5) boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği; sosyal- kültürel etkinliklerde görev alan öğrencilerin (ortanca: 3,40), görev almayan

arkadaşlarından (ortanca: 3,00) daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bulgu; sosyal-kültürel etkinliklerde görev alan öğrencilerin, bu görevleri gereği okul yöneticileriyle doğal olarak daha fazla iletişim halinde olmaları (Uslu ve Aslan, 2020) ve dolayısıyla da onlar hakkında daha olumlu algılar duyumsamaları açısından yorumlanabilir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi ve Öğrenci Liderliğine İlişkin Algılarının Liderlik Görevlerinde Bulunma Değişkeni Açısından İncelenmesi: Ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ve öğrenci liderliğine ilişkin algılarının liderlik görevlerinde bulunma (LGB) değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak üzere yapılan Mann-Whitney U testi sonucu Tablo 6'da verilmiştir. Araştırmada liderlik görevlerinde bulunma değişkeni ile sınıf başkanlığı, okul öğrenci temsilciliği, sınıf öğrenci temsilciliği, sosyal kulüp başkanlığı gibi görevlerde bulunma kastedilmektedir.

Tablo 6. Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi ve Öğrenci Liderliğine İlişkin Algılarının Okulda Liderlik Görevlerinde Bulunma Değişkenine Göre Analizi

Ölçek	Boyut	LGB	N	Sıra Ort	Sıra Top	U	p	
Öğrenci liderliği	İletişim	Evet	114	228,79	26082,50	10454,500	,000*	
		Hayır	263	171,75	45170,50			
	Girişimcilik	Evet	114	215,08	24519,00	12018,000	,002*	
		Hayır	263	177,70	46734,00			
	Yönlendiricilik	Evet	114	201,08	22923,50	13613,500	,155	
		Hayır	263	183,76	48329,50			
	Toplumsal etkinlik	Evet	114	231,86	26432,00	10105,000	,000*	
		Hayır	263	170,42	44821,00			
	Karar verme	Evet	114	197,69	22537,00	14000,000	,305	
		Hayır	263	185,23	48716,00			
	Teknoloji ve yenilik	Evet	114	219,99	25079,00	11458,000	,000*	
		Hayır	263	175,57	46174,00			
	OYK	Öğretmenler	Evet	114	191,86	21872,50	14664,500	,736
			Hayır	263	187,76	49380,50		
Öğrenciler		Evet	114	216,82	24718,00	11819,000	,001*	
		Hayır	263	176,94	46535,00			
Statü		Evet	114	213,98	24394,00	12143,000	,003*	
		Hayır	263	178,17	46859,00			
Okul yöneticileri		Evet	114	186,41	21250,50	14695,500	,761	
		Hayır	263	190,12	50002,50			

Okula yönelik olumlu duygular	Evet	114	208,35	23751,50	12785,500	,023*
	Hayır	263	180,61	47501,50		
Okula yönelik olumsuz duygular	Evet	114	183,61	20931,00	14376,000	,526
	Hayır	263	191,34	50322,00		
Sosyal etkinlikler	Evet	114	209,45	23877,00	12660,000	,016*
	Hayır	263	180,14	47376,00		

$p < 0,5$

Tablo 6’da yer alan sonuçlarda Öğrenci Liderliğinin iletişim ($U=10454,500$, $p < 0,5$), girişimcilik ($U=12018,000$, $p < 0,5$), toplumsal etkinlik ($U=10105,000$, $p < 0,5$) ve teknoloji ve yenilik ($U=11458,000$, $p < 0,5$) boyutlarında “liderlik görevinde bulunma” değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Liderlik görevlerinde bulunanların, anılan boyutlarda (sırasıyla; 3,57:4,14:3,50:3,25) liderlik görevlerinde bulunmayan öğrencilere (3,14:3,86:3,00:3,00) göre daha yüksek düzeyde lider öğrenci özelliklerine sahip oldukları belirlenmiştir.

İletişim, girişimcilik, toplumsal etkinlik, teknoloji ve yenilik; uygulanan ölçeğin boyutları olmasının yanında, aynı zamanda günümüz lise gençliğinin özellikle ilgi duydukları ve aktif olarak başarmaya çalıştıkları konular arasında belki de ilk sıraları almaktadır. Dolayısıyla onların bu konulardaki ilgi ve istekleri, okul yönetimince de desteklendiği ölçüde uygulamaya dönüşmekte ve bu tür uygulamaların içerisinde rol alan öğrenciler, doğal olarak liderlik becerilerine daha çok sahip olmaktadır.

Tabloda verilen bulgulardan hareketle, liderlik görevlerinde bulunup bulunmama değişkenine göre, ortaöğretim öğrencilerinin OYK algılarının öğrenciler ($U= 11819,000$, $p < 0,5$), statü ($U=12143,000$, $p < 0,5$), okula yönelik olumlu duygular ($U=12785,500$, $p < 0,5$) ve sosyal etkinlikler ($U=12660,000$, $p < 0,5$) boyutlarında anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Buna göre, liderlik görevlerinde bulunan öğrencilerin bu boyutlardaki OYK algıları (sırasıyla; 3,67:3,80:3,40:3,00), liderlik görevlerinde bulunmayan arkadaşlarına (3,17:3,60:3,20:2,75) göre daha yüksektir. Bu bulgu, liderlik görevlerinde bulunmanın öğrencilere olumlu duygular hissettirdiği ve bunun bir yansıması olarak da birbirleri ile olan ilişkilerin niteliğini arttırdığı, okul yaşamını değerli görerek oradaki etkinliklere katılmaya motive ettiği biçiminde yorumlanabilir (Uslu ve Aslan, 2020).

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ve öğrenci liderliği algıları arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Spearman Sıra Farkları Korelasyon analizi sonucu Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi ve Öğrenci Liderliği Algıları Arasındaki İlişki

			İ.	G.	Y.	T. E.	K. V.	T. Y.	Ö.L.Top.
Spearman korelasyon	Öğretmenler	r	,076	,217**	,226**	,157**	,245**	,093	,240**
		p	,140	,000*	,000*	,002*	,000*	,072	,000*
		N	377	377	377	377	377	377	377
Okula yönelik olumlu duygular	r	,207**	,263**	,218**	,208**	,271**	,126*	,305**	
	p	,000*	,000*	,000*	,000*	,000*	,014*	,000*	
	N	377	377	377	377	377	377	377	
Statü	r	,354**	,469**	,376**	,279**	,310**	,228**	,482**	
	p	,000*	,000*	,000*	,000*	,000*	,000*	,000*	
	N	377	377	377	377	377	377	377	
Okul yöneticileri	r	,155**	,131*	,105*	,138**	,220**	,020	,176**	
	p	,002*	,011*	,042*	,007*	,000*	,706	,001*	
	N	377	377	377	377	377	377	377	
Okula yönelik olumsuz duygular	r	-,080	-,069	-,139**	-,090	-,135**	,021	-,143**	
	p	,120	,182	,007*	,081	,009*	,688	,005*	
	N	377	377	377	377	377	377	377	
Öğrenciler	r	,076	,046	,038	,043	,007	,073	,051	
	p	,143	,376	,459	,402	,887	,160	,319	
	N	377	377	377	377	377	377	377	
Sosyal etkinlikler	r	,072	-,058	-,039	,064	-,067	,091	-,006	
	p	,164	,260	,447	,216	,191	,077	,913	
	N	377	377	377	377	377	377	377	
OYK toplam	R	,253**	,317**	,244**	,260**	,277**	,142**	,352**	
	p	,000*	,000*	,000*	,000*	,000	,006*	,000*	
	N	377	377	377	377	377	377	377	

**p<0,1 ; *p<0,5

İ = İletişim, G = Girişimcilik, Y = Yönlendiricilik, T. E. = Toplumsal etkinlik, K. V. = Karar verme, T. Y. = Teknoloji ve yenilik, Ö. L. Top. = Öğrenci liderliği toplamı

Tablo 7’de ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi ve öğrenci liderliği algıları arasındaki ilişkiyi saptamak üzere yapılan analiz sonucu verilmiştir. İlişkisel araştırmalarda değişkenler arasındaki ilişki katsayısı -1 ile +1 arasında değişen değerler almakla beraber, katsayının pozitif olması değişkenlerden bir tanesi artarken diğerinin de artması, negatif olması ise biri artarken diğerinin azalması anlamına gelmektedir (Büyüköztürk, 2014). Korelasyon katsayısının +/- 1 olması mükemmel, 0 olması ise iki değişken arasında bir ilişki olmadığını gösterir. Katsayısının .30’dan küçük olması ilişkinin zayıf, .30 ile .70 arasında olması orta ve .70’den büyük olması ise yüksek düzeyde bir ilişki olduğunu gösterir (Köklü, Büyüköztürk ve Çokluk, 2007; akt: Büyüköztürk, 2014). Buna göre, Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin OYK algıları ile öğrenci liderliği arasında genel olarak orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür ($p < 0,1$).

Öğrencilerin OYK algıları ile öğrenci liderliği arasındaki ilişki detaylı bir şekilde analiz edildiğinde şu bulgular dikkati çekmektedir:

OYK’nin *öğretmenler* boyutu ile öğrenci liderliğinin girişimcilik ($r = .217$, $p < 0,1$), yönlendiricilik ($r = .226$, $p < 0,1$) toplumsal etkinlik ($r = .157$, $p < 0,1$) ve karar verme ($r = .245$, $p < 0,1$) boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki görülürken; iletişim ($r = .076$, $p > 0,1$) ve teknoloji ve yenilik ($r = .093$, $p > 0,1$) boyutları ile de herhangi bir ilişki saptanmamıştır.

Okula yönelik olumlu duygular boyutunun öğrenci liderliğinin iletişim ($r = .207$, $p < 0,1$), girişimcilik ($r = .263$, $p < 0,1$), yönlendiricilik ($r = .218$, $p < 0,1$), toplumsal etkinlik ($r = .208$, $p < 0,1$), karar verme ($r = .217$, $p < 0,1$) ve teknoloji ve yenilik ($r = .126$, $p < 0,5$) olmak üzere bütün boyutları ile pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin bir birey olarak kendilerini okulda ne derece değerli hissettikleri ile ilgili olan okul yaşam kalitesinin *statü* boyutu öğrenci liderliğinin iletişim ($r = .354$, $p < 0,1$), girişimcilik ($r = .469$, $p < 0,1$) yönlendiricilik ($r = .376$, $p < 0,1$) ve karar verme ($r = .310$, $p < 0,1$) boyutları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki saptanırken toplumsal etkinlik ($r = .279$, $p < 0,1$) ve teknoloji ve yenilik ($r = .228$, $p < 0,1$) boyutları ile de pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır.

Okul yaşam kalitesinin bir diğer boyutu olan *okul yöneticileri* ile öğrenci liderliğinin iletişim ($r = .155$, $p < 0,1$), girişimcilik ($r = .131$, $p < 0,5$), yönlendiricilik ($r = .105$, $p < 0,5$), toplumsal etkinlik ($r = .138$, $p < 0,1$) ve karar verme ($r = .220$, $p < 0,1$) boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki gözlenirken; teknoloji ve yenilik ($r = .020$, $p > 0,5$) boyutunda bir ilişki gözlenmemiştir.

Okul yaşam kalitesinin *okula yönelik olumsuz duygular* boyutu ile öğrenci liderliğinin yönlendiricilik ($r = -.139$, $p < 0,1$) ve karar verme ($r = -.135$, $p < 0,1$) boyutları arasında negatif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki saptanırken; iletişim ($r = -.080$, $p > 0,5$), girişimcilik ($r = -.069$, $p > 0,5$), toplumsal etkinlik ($r = -.090$, $p > 0,5$), teknoloji ve yenilik ($r = .021$, $p > 0,5$) boyutları ile bir ilişki saptanmamıştır.

OYK’nin *öğrenciler ve sosyal etkinlikler* boyutları ile öğrenci liderliğinin hiçbir boyutu arasında bir ilişki bulunmamaktadır.

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenci liderliği ve OYK algıları genel olarak değerlendirildiğinde ikisi arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişkinin varlığı; öğrencilerin okul yaşam kalitelerinin artmasının, onların özgüven ve öz yeteneklerini geliştirerek liderlik becerilerini arttıracığı ve belki

de gelecekte toplumsal anlamda bir liderlik rolüne hazırlayabileceğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu bölümde, ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algıları ile öğrenci liderliği arasındaki ilişkinin analiz edilmesiyle ulaşılan bulgulardan çıkarılan sonuçların ilgili alanyazınla karşılaştırılması ve tartışılması yer almaktadır.

Araştırmanın ilk alt probleminin yanıtına yönelik olarak, ortaöğretim öğrencilerinin yüksek düzeyde liderlik ve orta düzeyde okul yaşam kalitesi algısına sahip olduğu bulgulanmıştır. Alanyazında bu bulguyla örtüşen araştırma sonuçları (Arıkan ve Sarı, 2016; Birol, 2005; Cansoy, 2015; Dobosz ve Beaty, 1999; Duraklı, 2019; Durmaz, 2008; Kalaycı ve Özdemir, 2013; Kösterelioğlu ve Kösterelioğlu, 2015; Sarı, Ötünç ve Erceylan, 2007) olduğu gibi, örtüşmeyen (Cansoy, Türkoğlu ve Parlar, 2016; Kesici ve Türkoğlu, 2012,; Mok ve Flynn, 2002) araştırmalar da yer almaktadır.

Araştırmanın bulgularından biri olan, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla liderlik davranışı sergiledikleri sonucu, bu konuda alanyazında yapılan birçok çalışmayı (Arslan ve Durmuş, 2013; Çelik ve Sünbül, 2008, akt: Büyükoğlu ve Polat, 2017; Demirçelik, Karacabey ve Cenani, 2017; Lizzio, Dempster ve Neumann, 2011) destekler niteliktedir. Bu konudaki genel toplumsal algının aksine, liderliğin yalnızca erkeklere atfedilecek bir olgu olmadığı ve liderliği tek bir cinsiyete indirgemenin yanlış olduğu (Haber-Curran ve Tillapaugh, 2017), kadınların da oldukça yüksek liderlik becerilerine sahip oldukları ve fırsatlar sunulduğunda bu becerilerini daha fazla geliştirebilecekleri söylenebilir. Cinsiyet değişkeni açısından bir diğer sonuç, erkeklerin yalnızca “teknoloji ve yenilik” boyutunda kız öğrencilerden daha fazla liderlik davranışı gösterme eğiliminde olduklarıdır. Bu sonuçla ilgili araştırmaların (Bülbül, Tunç ve Aydil, 2018; Şahin ve Tuğrul, 2012; Taylan ve Işık, 2015) bulguları, genelde erkeklerin, özelde ise erkek öğrencilerin teknolojiye olan merak ve ilgilerinin kızlardan fazla olduğunu; dolayısıyla erkek öğrencilerin teknoloji ve yenilik konusunda daha fazla liderlik davranışları göstermelerinin şaşırtıcı olmadığını ortaya koymaktadır.

Alanyazında okul yaşam kalitesinin cinsiyete göre değişmediğini saptayan araştırmaların (Sarı Ötünç ve Erceylan, 2007; Sarı, 2012a; Selvitopu, 2018; Dönmez ve Taylı, 2018) yanı sıra, OYK algısının erkekler lehine sonuçlandığını gösteren araştırmalara (Arıkan ve Sarı, 2016; Tunç ve Beşaltı, 2014) da rastlamak mümkündür. Tunç ve Beşaltı tarafından 2014’te yapılan araştırmada ulaşılan sonuçlara benzer şekilde, bu araştırmada da okul yaşam kalitesinin yalnızca “öğretmenler” boyutunda bir farklılık tespit edilmiş ve bunun da erkek öğrenciler lehine olduğu görülmüştür.

Öğrenci liderliği ile ilgili olarak 12. sınıfların 11. sınıflara göre daha fazla liderlik davranışı sergileme eğiliminde oldukları sonucu Arslan ve Durmuş’un (2013) çalışması ile farklılık göstermektedir. 10. sınıf öğrencilerinin daha fazla liderlik davranışı sergiledikleri (Tekin ve Taşkın, 2008 akt: Büyükoğlu ve Polat, 2017) bulgusu, araştırmamızda 10. sınıfların 9. ve 11. sınıflara göre daha fazla liderlik davranışı sergileme potansiyeline sahip oldukları bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin okul ve okul yaşamına ilişkin algısının olumsuz yönde değiştiği bulgusu, alanyazındaki kimi çalışmalarla (Arıkan, 2015; Arıkan ve Sarı, 2016; Epstein ve Mcpartland, 1976; Gedik ve Cömert, 2018; Sarı, 2012a; Selvitopu, 2018; Tunç ve Beşaltı, 2014) desteklenmektedir. Bununla birlikte Arıkan (2015) tarafından yürütülen araştırmada sınıf düzeyi yükseldikçe “okula yönelik duygular” ve “okul yöneticileri” boyutlarında öğrenci algılarında olumlu yönde bir yükselme görüldüğü bulgusu, bu araştırmanın “öğrenciler” ve “sosyal etkinlikler” boyutlarında benzerlik taşımaktadır. 12. sınıf öğrencilerinin birbirleri ile olan iletişimlerinin niteliği ile ilgili olumlu bir algıya sahip oldukları; bunun da öğrencilerin arkadaşları ile en az 4 yıllık bir geçmişleri olmalarından ve paylaşımda bulunmalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Benzer bir yorum, üst sınıfların (11. ve 12. sınıflar) alt sınıflara (9. ve 10. sınıf) göre okulun sosyal etkinliklere yaklaşımı konusunda nispeten daha olumlu bir algıya sahip oldukları sonucu için de yapılabilir.

Demirçelik, Karacabey ve Cenani (2017) tarafından yapılan özel yetenekli öğrencilerin liderlik becerilerinin incelendiği araştırmada, ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin liderlik becerisinin katılmayanlara göre daha yüksek olduğu bulgusu; bu araştırmanın sosyal etkinliklerde görev alan öğrencilerin almayanlara kıyasla hem daha fazla liderlik davranışına hem de daha yüksek OYK algısına sahip oldukları sonucu ile aynı doğrultudadır. Bununla ilgili olarak araştırmada özellikle “okul yöneticileri” boyutu öne çıkmıştır. Bu bulguyu; sosyal-kültürel etkinliklerde görev alan öğrencilerin, bu görevleri gereği okul yöneticileriyle doğal olarak daha fazla iletişim halinde olmaları ve dolayısıyla da onlar hakkında daha olumlu algılar duyumsamaları ile açıklayabiliriz.

Liderlik görevlerinde bulunan öğrencilerin bulunmayan öğrencilere göre hem daha yüksek oranda liderlik davranışı gösterdikleri hem de OYK algılarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Bu noktadan hareketle, okullarda liderlik görevi niteliği taşıyan daha fazla etkinliğe yer verilebileceği ve öğrencilerin katılımının sağlanabileceği belirtilebilir. Öğrencilerin birbirleri ile olan iletişimlerinin niteliği, okulla ilgili karar alma süreçlerinde öğrencinin katılımının sağlanması, öğrencinin önerilerinin dinlenmesi, öğrenci tarafından yapılan olumlu aktivitelerin aileye-çevreye duyurularak davranışın pekiştirilmesinin sağlanması (Zanella, 1979) gibi birkaç uygulama ile öğrencilerin okulunu daha çabuk benimsemesi sağlanabilir. Öğrenci içinde bulunduğu örgüt-okulu- benimserse okula dair görev ve sorumluluk almaya istekli olabilir. Görev ve sorumluluk alan öğrencilerin liderlik becerileri kazanabilecekleri (Marcketti vd., 2011) bilindiğinden, kişinin içinde bulunduğu gruba ya da örgütü benimsemesi durumunda hem kendisinin liderlik becerileri geliştirmesine hem de okulunun ilerlemesine katkı sağlayabileceği ileri sürülebilir.

Araştırmada öğrenci liderliği ile OYK algısı arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Böyle bir ilişkinin varlığının okul yöneticileri tarafından dikkate alınması “geleceğin lider ve yöneticilerinin yetiştirilmesi” biçiminde ifade edilen eğitimin siyasal işlevinin gerçekleşmesine katkıda bulunabileceği gibi, OYK algısının yükselmesi yoluyla da öğrencilerin okuldan elde edebilecekleri kazanımları arttırabilir.

Sonuç olarak bu araştırma, kız öğrencilerin erkeklere göre daha fazla liderlik davranışı gösterme eğiliminde olduklarını, sınıf düzeyi yükseldikçe OYK algısının olumsuzlaştığını, okulda sosyal-kültürel etkinliklerde ve liderlik görevlerinde bulunan öğrencilerin hem OYK algılarının ve hem de liderlik davranışı gösterme eğilimlerinin arttığını, ortaöğretim öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algıları ile öğrenci liderliği arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğunu

ortaya koymuştur. Bu sonuçlardan hareketle okullarda daha fazla sosyal- kültürel etkinliklere yer verilebilir, liderlik gerektiren etkinlikler sayı ve nitelik olarak artırılıp öğrencilerin bunlara daha fazla katılımı özendirilebilir, paydaşların daha fazla iletişim kuracağı ve paylaşımda bulunabileceği olanak ve uygulamalar çoğaltılabilir, cinsiyet dâhil öğrenciler arasında hiçbir ayırım yapılmadan tüm öğrencilerin hem liderlik hem de OYK algılarına olumlu katkı sunacak fırsatlar yaratılabilir.

KAYNAKÇA

- Al-Jammal, K. (2015). Student leadership: Basic skills and appropriate activities. *International Journal of Innovative Research & Development*, 4(13), 20-39.
- Argon, T. & Kösterelioğlu, M. A. (2009). Üniversite öğrencilerinin üniversite yaşam kalitesi ve fakülte kültürüne ilişkin algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(30), 43-61.
- Arıkan, G. & Sarı, M. (2016). Lise öğrencilerinde okul yaşam kalitesinin incelenmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 2(1), 66-77.
- Arıkan, G. (2015). *Spor lisesi ve Anadolu lisesi öğrencilerinde okula aidiyet duygusu ve okul yaşam kalitesinin incelenmesi: Güneydoğu Anadolu Bölgesi örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Arslan, H. & Durmuş, Ö. (2013). İlköğretim öğrencilerinde görülen liderlik davranışlarının araştırılması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(1), 207-228.
- Aslan, M. & Ağıroğlu Bakır, A. (2014). Resmi ve özel okul öğretmenlerinin paylaşılan liderliğe ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1).
- Ayık, A. & Ataş-Akdemir, Ö. (2015). Öğretmen adaylarının okul yaşam kalitesi ve okula yabancılaşma algıları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 21(4), 429-452.
- Aykıt, S. & Öztürk, M. B. (2017). Öğrenci algılarına göre liselerde yaşam kalitesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 641-649. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1799>
- Banoglu, K. (2011). School principals' technology leadership competency and technology coordinatorship. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(1), 208-213.
- Bass, B. M. & Bass, R. (2008). *The Bass handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications* (4th ed.). USA:Free Press.
- Biröl, Z. N. (2005). *Fen lisesi ve sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin mükemmelliyetçilik, benlik saygısı, liderlik özelliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Boylu, A. A. & Paçacıoğlu, B. (2016). Yaşam kalitesi ve göstergeleri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 8(15), 137-150.
- Burchard, B. (2009). *The student leadership guide* (4th ed.). USA: Experts Academy.
- Bursalıoğlu, Z. (2019). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış* (20. Baskı). Ankara: Pegem.

- Bülbül, H., Tunç, T. & Aydil, F. (2018). Üniversite öğrencilerinde oyun bağımlılığı: Kişisel özellikler ve başarı ile ilişkisi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(3), 97-111.
- Büyükoğlu, H. & Polat, G. (2017). Öğrenci liderliği uygulamaları ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(26), 303-317.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cansoy, R. & Turan, S. (2016). Gençlik liderlik özellikleri ölçeği: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 19-39.
- Cansoy, R. (2015). *Türkiye'de ortaöğretim okullarındaki öğrencilerin gençlik liderlik özelliklerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Cansoy, R., Türkoğlu, M. E., & Parlar, H. (2016). Liderlik özellikleri: Bir ölçek geliştirme çalışması ve öğrencilere yönelik bir araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(212), 139-159.
- Coffey, A. & Lavery, S. (2017). Student leadership in the middle years: A matter of concern. *Improving Schools*, 21(2), 187-200.
- Çınar, A. & Bozgeyikli, H. (2015). Ortaöğretim kurumlarında paylaşılan liderlik algısı. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 42-60.
- Demirçelik, E., Karacabey, A. S. & Cenan, E. D. (2017). Özel yetenekli öğrencilerin liderlik becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 399-425.
- Dempster, N. & Lizzio, A. (2007). Student leadership: Necessary research. *Australian Journal of Education*, 51(3), 276-285.
- Dobosz, R. P. & Beaty, L. A. (1999). The relationship between athletic participation and high school students' leadership ability. *Adolescence*, 34(133), 215.
- Dönmez, Ş. & Taylı, A. (2018). Ortaokul öğrencilerinde okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 1-17.
- Duraklı, H. (2019). *Öğrencilerin lise yaşam kalitesi algıları ile okul bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Durmaz, A. (2008). *Liselerde okul yaşam kalitesi (Kırklareli ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Epstein, J. L. & McPartland, J. M. (1976). The concept and measurement of the quality of school life. *American Educational Research Journal*, 13(1), 15-30.

- Erden, A. & Erdem, M. (2013). İlköğretim okullarında okul yaşamı kalitesi: Van ili örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 151-165.
- Ereş, F. & Bilasa, P. (2017). Middle school students' perceptions of the quality of school life in Ankara. *Journal of Education and Learning*, 6(1), 175-183.
- Gedik, A. & Cömert, M. (2018). Ortaöğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 989-1006.
- Haber-Curran, P. & Tillapaugh, D. (2017). Gender and student leadership: A critical examination. *New Directions for Student Leadership*, 154, 11-22.
- Hallinger, P. (1992). The evolving role of American principals: From managerial to instructional to transformational leaders. *Journal of Educational Administration*, 30(3), 35-48.
- Hilliard, A. T. (2010). Student leadership at the university. *Journal of College Teaching & Learning (TLC)*, 7(2), 93-98.
- Jenkins, D. M. (2013). Exploring instructional strategies in student leadership development programming. *Journal of Leadership Studies*, 6(4), 48-62.
- Kalaycı, H. & Özdemir, M. (2013). Lise öğrencilerinin okul yaşamının niteliğine ilişkin algılarının okul bağlılıkları üzerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 293-315.
- Kambuga, Y. & Omollo, A. (2017). Understanding students' leadership role and challenges in secondary schools in Tanzania. *Asian Research Journal of Arts & Social Sciences*, 2(3), 1-10.
- Karakütük, K., Özdoğan Özbal, E. & Sağlam, A. (2017). Okul yönetiminde okul güvenliğini sağlamak için yapılan uygulamalar konusunda öğretmen ve okul müdürlerinin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3): 1214-1232.
- Karatzias, A., Papadioti-Athanasiou, V., Power, K. G., & Swanson, V. (2001). Quality of school life. A cross-cultural study of Greek and Scottish secondary school pupils. *European Journal of Education*, 36(1), 91-105.
- Karatzias, A., Power, K. G. & Swanson, V. (2001). Quality of school life: Development and preliminary standardisation of an instrument based on performance indicators in Scottish secondary schools. *School Effectiveness and School Improvement*, 12(3), 265-284.
- Kesici, A. E. & Türkoğlu, A. (2012). Ortaöğretim kurumlarının okul yaşam kalitesi düzeyi ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranışlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 149-162.
- Kois, L., King, C., LaDuke, C. & Cook, A. (2016). Cultivating student leadership in professional psychology. *Training and Education in Professional Psychology*, 10(1), 2-36.
- Kösterelioğlu, M. A. & Kösterelioğlu, İ. (2015). Effects of high school students' perceptions of school life quality on their academic motivation levels. *Educational Research and Reviews*, 10(3), 274-281. doi: 10.5897/ERR2014.1927

- Lizzio, A., Dempster, N. & Neumann, R. (2011). Pathways to formal and informal student leadership: The influence of peer and teacher–student relationships and level of school identification on students’ motivations. *International Journal of Leadership in Education*, 14(1), 85-102.
- Manzano, L. J., Poon, O. A. & Na, V. S. (2017). Asian American student engagement in student leadership and activism. *New Directions for Student Services*, 160, 65-79.
- Marcketti, S. B., Arendt, S. W. & Shelley, M. C. (2011). Leadership in action: student leadership development in an event management course. *Leadership & Organization Development Journal*, 32(2), 170-189.
- McClellan, J. L. (2013). Contributing to the development of student leadership through academic advising. *Journal of Leadership Education*, 12(1), 207-233.
- McGregor, J. (2007). Recognizing student leadership: Schools and networks as sites of opportunity. *Improving Schools*, 10(1), 86-101.
- Mok, M. M. C. & Flynn, M. (2002). Determinants of students' quality of school life: A path model. *Learning Environments Research*, 5(3), 275-300.
- Mozhgan, A., Parivash, J., Nadergholi, G. & Jowkar, B. (2011). Student leadership competencies development. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 1616-1620.
- Northouse, P. G. (2016). *Leadership: Theory and practice*. (7th ed.). USA: Sage.
- Önder, F. C. & Sarı, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinde zorbalık ve okul yaşam kalitesi. *İlköğretim Online*, 11(4), 897-914.
- Önen, S. M. & Kanayran, H. G. (2015). Liderlik ve motivasyon: Kuramsal bir değerlendirme. *Birey ve Toplum*, 5(10), 43-63.
- Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu: SPSS ile adım adım veri analizi*. (Çev. Balcı, S, Ahi, B.). Ankara:Anı Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi, 2002)
- Parlar, H., Türkoglu, M. E. & Cansoy, R. (2017). Leadership development in students: teachers' opinions regarding activities that can be performed at schools. *Universal Journal of Educational Research*, 5(2), 217-227.
- Sarı, M. & Cenkseven, F. (2008). İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ve benlik kavramı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-16.
- Sarı, M. (2006). Okul yaşam kalitesi: Tanımı, değişkenleri ve ölçülmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(32), 139-151.
- Sarı, M. (2011). Lise yaşam kalitesi ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 253-266.
- Sarı, M. (2012a). Empatik sınıf atmosferi ve arkadaşlara bağlılık düzeyinin lise öğrencilerinin okul yaşam kalitesine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(1), 95-119.
- Sarı, M. (2012b). Okul yaşamının değerlendirilmesi: Okul yaşam kalitesi ölçeği'nin güvenirlik ve geçerliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 344-355.

- Sarı, M., Ötünç, E. & Erceylan, H. (2007). Liselerde okul yaşam kalitesi: Adana ili örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 13(2), 297-320.
- Schneider, B., Paul, M. C., White, S. S. & Holcombe, K. M. (1999). Understanding high school student leaders, I: Predicting teacher ratings of leader behavior. *The Leadership Quarterly*, 10(4), 609-636.
- Seemiller, C. (2016). Assessing student leadership competency development. *New Directions for Student Leadership*, 151, 51-66.
- Selvitopu, A. (2018). Meslek lisesi öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 225-246.
- Swan, K. (2014). Raising tomorrow's leaders: 6 skills to teach your children. Erişim adresi: <http://www.asuccessfulwoman.com>
- Şahin, C. & Tuğrul, V. M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 4(3), 115-130.
- Taylan, H. H. & Işık, M. (2015). Sakarya'da ortaokul ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6), 855-874.
- Tunç, E. & Beşaltı, M. (2014). Okul yaşam kalitesinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish Journal of*, 3(4), 28-39.
- Uslu, T. & Aslan, M. (2020). Öğrenci Liderliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1181-1196. doi: 10.17679/inuefd.642739
- Wildy, H. & Dimmock, C. (1993). Instructional leadership in primary and secondary schools in Western Australia. *Journal of Educational Administration*, 31(2), 43-62.
- Yılmaz, E. & Kurşun, A. T. (2015). Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları ile öğretmenlerin akademik iyimserlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 35-48.
- Zanella, R. (1979). Student leadership: A vanishing school resource. *NASSP Bulletin*, 63(424), 92-94.